

לעילוי נשמת

אאמו"ר הגאון רבי דב בן רבי זלמן זצ"ל הכ"מ

נלב"ע כב שבט תשפ"ד

אמי מורתי הצדקנית מרת שיינא בת רבי ישראל שלום ע"ה

נלב"ע יד סיון תשע"א

פרשת תולדות תשפ"ה
שנה י"ד

גליון תקע"ה - 575

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופרפראות בפשט ובדרש

בפרשת השבוע ובענייני דיומא

בעריכת ישראל שלום דבורץ

מכון דברי ישר

בית ישר

גדול קטן וקטן גדול

עֲשׂוּ בְּנֵה הַגְּדֹל ... וּתְלַבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן

בספר ברוך שאמר (לבעל התורה תמימה) בתפילת ר"ח ד"ה ושעיר לכפר ביאר הגדלות והקטנות על פי מה שאמרו בבבא מציעא יב: שגדול הסמוך על שולחן אביו נקרא קטן, וקטן שאינו סמוך על שולחן אביו נקרא גדול. עשו היה איש ציד איש שדה ולא היה סמוך על שולחן אביו ולכן אף שהוא קטן מיעקב (רש"י פרק כה, פסוק כו) נקרא גדול, אך יעקב שהיה יושב אהלים היה סמוך על שולחן אביו ולכן נקרא קטן.

הבגדים הותאמו למידותיו

עֲשׂוּ בְּנֵה הַגְּדֹל ... וּתְלַבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן כו, טו

כתב הצרור המור כי יעקב היה קטן במידותיו מעשו, והכתוב מגלה לנו כי אף על פי שהבגדים היו במידותיו של עשו הגדול, התאימו הבגדים ליעקב כאילו נעשו על פי מידותיו.

כמו שהיה עם מדי שאול אשר היה משכמו ומעלה גבוה מאד והתאימו למידותיו של דוד במלחמת גלית כאילו שנתפרו למידתו. (יבמות עו:)

השפתי כהן מוסיף לבאר על פי דרך זה, כי כאשר רבקה אמרה ליעקב עלי קללתך בני והיה זה דבר שנאמר לה בנבואה כפי שתרגם אונקלוס, רצתה לבחון על ידי הבגדים אם תתאמת הנבואה, ואחרי שהלבישה את יעקב הקטן בבגדי עשו הגדול במידות, וראתה שהבגדים הותאמו, אז **ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה**.

עוד כתב שלכן נכתב **הגדל** חסר, כדי לרמז שהגדולה האמורה כאן היא גדולת הגוף ולא גדולה אחרת. במדרש מאור האפילה כתב שהבגדים הללו התאימו מידתם למי שהיה ראוי להם.

אמנם **האור החיים הקד'** כתב שרבקה סידרה ותיקנה את הבגדים שיתאימו למידותיו של יעקב ולא היה זה בדרך נס כפי שפירשו הצרור המור והש"כ.

מי קרא לעשו גדול וליעקב קטן

ויקרא את עשו בנו הגדל כו, א
 רבקה את בנדי עשו בנה הגדל כו, טו

במדרש רבה סה, יא מובא כי הקב"ה מתאוונן על יצחק ורבקה שקראו לעשו גדול וליעקב קטן ואמר להם הקב"ה אם בעיניכם הוא גדול בעיני הוא קטן כנאמר הנה קטן נתתיך בגוים בְּזוּי אֶתֶּה מֵאֲד עובדיה א, ב.

הגדול קטן והקטן גדול

עֲשׂוּ בְּנֵה הַגְּדֹל ... וּתְלַבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן
 בספר צמח דוד לרבי יוסף דוד מסלוניקי, שאל מדוע עשו נקרא גדול ויעקב נקרא קטן, הרי לפי מה שפירש רש"י על הכתוב **וידו אחזת יעקב עשו** לעיל כה פסוק כו יוצא כי עשו הוא הקטן ויעקב הוא הגדול, וזה לשון רש"י: שמעתי מדרש אגדה הדורש לפי פשוטו.

כדין היה אוחז בו לעכבו.

יעקב נולד מטיפה ראשונה ועשו מן השניה, לא ולמד משפופרת שפיה קלרה תן זה שתי אצנים זו תחת זו, הנכנסת לראשונה תלך אחרונה והנכנסת אחרונה תלך ראשונה. נמלך עשו הנולד באחרונה ילך ראשון ויעקב שנולד לראשונה ילך אחרון, ויעקב בא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ללידה ויפטור את רחמה ויטול את הזכורה מן הדין. ע"כ לשון רש"י.

ותירץ הצמח דוד על פי מה שאמרו התוספות בבבא בתרא (ז:): על שני בני רב חסדא מר ינוקא ומר קשישא, שמר ינוקא הוא הגדול שנולד כשרב חסדא היה צעיר ומר קשישא הוא הקטן שנולד כשהיה רב חסדא קשיש.

אף כאן, יעקב נקרא קטן כי נוצר כשיצחק היה יותר צעיר, ואילו עשו נקרא הגדול, כי נוצר אחרי יעקב ויצחק כבר היה יותר גדול. [ואף שמדובר בזמן קצר, אבל כל שנוצר קודם ראוי ליקרא קטן לפני הנוצר אחר כד].

עשו משונה

ואת ערת גְדֵי העִזִּים הַלְבִּיֶשָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֻלְקַת צִנְאָרָיו
 כתב רבי יוסף בכור שור מכאן יש ללמוד כמה היה משונה עשו, כי אפילו בגב היד והצוואר היה עורו קשה ושעיר כעור הגדי.

בגדי רמאות

וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדִת אֲשֶׁר אִתָּהּ
בְּבִית וַתִּלְבָּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן

החתם סופר אומר כי יתכן לומר שיש רמז בכתוב על דרך מליצה כי רמאותו של עשו בא לו מצד אמו רבקה אחות לבן בת בתואל, ואם כי היא היתה צדקת ולא למדה ממעשיהם הרעים מכל מקום מה שהרשיע עשו להתלבש עצמו לפני אביו כאלו הוא צדיק הכל בא לו מצד משפחת אמו.

והנה רבקה אם כי מצדקתה לא היתה רגילה לעשות דברים כאלה, מכל מקום לעת הצורך להתעקש עם עיקש גם לה היה לבב כמוהו, וכמו שאמר יעקב לרחל כי אחי אביה הוא [להלן כט יב ורש"י שם הביא מדרש, שאמר לה אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות].

ומתבאר כאן הרמז, כי מה שאמרה התורה בְּגָדֵי עֶשָׂו הַחֲמֹדִת, דהיינו את התלבשותו של עשו ברמאות כדי לרמות את אביו, הַלְבִּיֶשָׁה אֶת זֶה לַיעֲקֹב - שלימדה אותו להתנהל ברמאות כדי למנוע את הברכות מעשו ולקבלם.

הוא מה שאמר הכתוב אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּבִית, אותם "בגדי רמאות" היה לה לרבקה אתה בבית - מבית אביה, ואת זה לימדה את יעקב להתלבש בהן לעת הצורך, כעת ואחר כך בבואו ללבן.

הרושם שהשאירו עורות גדיי העזים על עמ"י

ואת ערת גְדֵי העִזִּים הַלְבִּיֶשָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֻלְקַת צִנְאָרָיו
 בספר חמדת ימים לרבי שלם שבזי כתב בשם פירוש אלמוטוט ז"ל שהעורות גדיי העזים שהלבישה רבקה על חלקת צוואריו [עורף] של יעקב ועל ידיו, עשו בבני ישראל רושם ונהיו בגלל זה עם קשה עורף, קשה כמו שעורות גדיי העזים קשים.

חריצותה וזריזותה של רבקה

וַיִּלְדֵּךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָהָב אָבִיו.

וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדִת אֲשֶׁר אִתָּהּ
בְּבִית וַתִּלְבָּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן.

ואת ערת גְדֵי העִזִּים הַלְבִּיֶשָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֻלְקַת צִנְאָרָיו.
וַתִּתֵּן אֶת הַמִּטְעָמִים וְאֶת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשְׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב
בְּנֵה. כז, יד-יז

בספר דברי ירמיהו עומד על הענין של המעשים הרבים

שאותם רבקה עשתה בפרק זמן קצר ומועט, מהרגע ששמעה את בקשת יצחק מעשו להכין לו מטעמים ועד שיעקב נכנס ויצא אחרי הברכות.

בזמן מועט זה היתה צריכה לשחוט את העזים, להפשיט אותם, להכין את המטעמים, להלביש את יעקב בבגדי עשו [ולפי האור החיים הקד' ועוד מפרשים, היתה גם צריכה להתאים את הבגדים למידתו של יעקב שהיה קטן מעשו], להתקין ולתפור את עורות גדיי העזים שיהיו מיושרים על ידיו ועל צוואריו של יעקב.

ללא ספק מלאכות רבות אשר דורשות זמן וכח, ואת כל זה עשתה רבקה בזמן קצר, היא אותה רבקה שאליעזר עומד על חריצותה וזריזותה בחכמה ובתבונה בעת ששאבה את המים והשקתה אותו ואת גמליו.

ואף כי היא עשתה זאת בחריצות, ללא ספק היתה לה בזה סייעתא משמיא כדי שיעקב יזכה לקבל את הברכות עוד בטרם עשו ישוב מן השדה.

העורות שגדלו

וַיִּלְדֵּךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָהָב אָבִיו.

וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדִת אֲשֶׁר אִתָּהּ
בְּבִית וַתִּלְבָּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן.

ואת ערת גְדֵי העִזִּים הַלְבִּיֶשָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֻלְקַת צִנְאָרָיו.
המדרש על הפסוק וַיִּלְדֵּךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ מתאר את יעקב כשהוא עשה זאת 'היה הולך ובוכה ומתפלל שלא יבוש'.

יעקב חשש שיצחק ימשש אותו ויגלה שהוא חלק ואינו עשו ויקללהו.

אמרה לו רבקה שלא ידאג כי הוא לא יקולל.

נשאלת השאלה מדוע לא אמרה רבקה ליצחק שלא יחשוש שכן היא תלביש עליו את העורות וכשימששהו יצחק יחשוב בדעתו שהוא עשו כמו שבאמת כך היה.

בספר נפש טובה באר הענין על פי מה שאמרו במדרש **שכל טוב** כי מה שהספיקו העורות של שני גדיים קטנים לזרועותיו הגדולות של יעקב שהיו בגודל של שני עמודים, היה זה בדרך נס.

ומבאר שכאשר רבקה הפשיטה את העורות ראתה שהם גדלו הרבה יותר ממה שהם היו על העזים, והבינה מכך שאם נעשה בזה נס, כנראה שיש צורך בזה, מההתבוננות בנס הבינה שעל ידי העורות היא תכסה את ידיו וצוואריו החלקים של יעקב ואם ימושהו אביו ימצאם שעירות כידי עשו.

לכך, בתחילה כששלחה אותו לקחת את הגדיים, היה יעקב הולך ובוכה ומתפלל שלא יבוש, כי אז עדיין לא עלתה בדעתה לכסות בעורות את חלקת יעקב.